

SKILLS RAPPORT BOSBOUW SECTOR

29 April 29, 2025

Een raamwerk van trainingsbehoefte en skills gap t.b.v. districten Para en Brokopondo voor de Hout en NTSP-sector
Sherida Mormon – ABIC Consultancy

Inhoudsopgave

Contents

Lijst Afkortingen.....	2
Inleiding	3
1. Huidige Onderwijssituatie	4
2. Vaardigheden gaps.....	6
2.1 Technische vaardigheden gaps Houtsector	6
2.1.1 Gaps in Duurzaam Bosbeheer en Houtkap	6
2.1.2 Technische Gaps in de Houtverwerking en Meubelproductie	7
2.1.3. Organisatorische en Institutionele Gaps	7
2.2. Technische vaardigheden gaps NTFP-sector	8
2.2.1. Gaps in het verzamelen van NTFP's	8
2.2.2. Gaps verwerkingstechnieken en verpakking	9
2.2.3. Institutionele en Organisatorische Gaps	9
3. Doelgroepen en Inschatting Participatie Skills-programma 2025 - 2027	11
3.1 Inschatting Deelnemers Skills programma Hout- en NTFP-sector.....	12
3.1.1 Uitgangspunten behoefte per district	12
4. High-Level Roadmap Trainingen (2025–2030).....	14
4.1 Huidige ontwikkelingen	14
4.2 Noodzaak voor Afstemming en Structurering	15
5. Conclusies en Aanbevelingen	16
Conclusies	16
Aanbevelingen voor de Nationale Ontwikkelingsbank (NOB).....	16
Bronnenlijst.....	18

Lijst tabellen

Table 1 Aandeel bevolking onderwijs	4
Table 2 Bestaande onderwijs & opleidingsinstituten belangrijk voor de bosbouw sector	5
Table 3 Overzicht vaardigheden gaps houtsector	7
Table 4 Vaardigheden gaps NTFP.....	10
Table 5 Doelgroepen en interventies	11
Table 6 Scenario verwachte deelname opleidingen & trainingen 2025 - 2030	13
Table 7 Skills structurerings Roadmap	15

Lijst Afkortingen

NTFP	Non-Timber Forest Products
SBB	Stichting Bosbeheer en Bostoezicht
SAO	Stichting Arbeidsmobilisatie & Ontwikkeling
NATIN	Nationaal Instituut voor Technisch Onderwijs
SPWE	Stichting Productieve Werkeenheden
PTC	Polytechnic College Suriname
MINOWC	Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
NOB	Nationale Ontwikkelingsbank
REDD+	Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation
FSC	Forest Stewardship Council
SLMS/NFMS	Satellite Land Monitoring System / National Forest Monitoring System
ASL	Amazon Sustainable Landscapes
CELOS	Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek in Suriname
AFD	Agence Française de Développement
IDB	Inter-American Development Bank
TVET	Technical and Vocational Education and Training
MKB	Midden- en Kleinbedrijf

Inleiding

De houtsector en de sector van Non-Timber Forest Products (NTFP's) in de districten Para en Brokopondo spelen een belangrijke rol in de economische ontwikkeling van Suriname. Met hun rijke natuurlijke hulpbronnen, jonge bevolking en strategische ligging vormen deze gebieden een belangrijke motor voor duurzame groei. Tegelijkertijd wordt het potentieel van deze sectoren sterk beperkt door een gebrek aan gespecialiseerde technische vaardigheden, beperkte toegang tot ondernemerschapskennis en een mismatch tussen het bestaande onderwijsaanbod en de behoeften van de markt.

Dit Skills Rapport biedt een gerichte analyse van de huidige situatie en schetst de noodzakelijke ontwikkeling van technische en soft skills op verschillende niveaus – zowel voor lokale ondernemers als voor potentiële werknemers.

Er wordt uitgegaan van de uitgangspositie per district, rekening houdend met het opleidingsniveau, de bestaande capaciteiten, en de economische structuur van de hout- en NTFP-sector.

Doel van dit rapport is om praktische handvatten te bieden voor de opzet van trainingsprogramma's, capaciteitsversterking en onderwijsinterventies. Hiermee wordt niet alleen de productiviteit en duurzaamheid van de sector verhoogd, maar wordt ook bijgedragen aan de werkgelegenheid, inkomensgroei en de economische weerbaarheid van de lokale gemeenschappen.

Specifieke aandacht gaat uit naar de aansluiting bij de geplande ontwikkelingen rond het Paranam Industriepark en het versterken van circulaire economische initiatieven.

Door te investeren in skills en ondernemerschap ontstaat de mogelijkheid om een nieuwe generatie vakmensen en ondernemers op te leiden die bijdragen aan een toekomstbestendige en concurrerende hout- en NTFP-sector in Suriname.

De ontwikkeling van het Industriepark Paranam biedt een unieke kans om de hout- en NTFP-sector van Suriname duurzaam te transformeren. Lokale ondernemers en werknemers in de districten Para, Brokopondo en Sipaliwini spelen hierin een sleutelrol. Om dit potentieel te benutten, is een gerichte investering in skills ontwikkeling essentieel. Dit rapport schetst de huidige situatie, analyseert de opleidingsbehoeften, en biedt een roadmap voor implementatie.

1. Huidige Onderwijssituatie

De onderwijsstructuur in Para, Brokopondo en Sipaliwini biedt momenteel onvoldoende aansluiting op de behoeften van de hout- en NTFP-sector. Hoewel basisonderwijs breed toegankelijk is, blijft het aanbod van praktijkgerichte en technische opleidingen beperkt. Deze mismatch tussen onderwijs en arbeidsmarkt vormt een belangrijke belemmering voor de inzetbaarheid van lokale arbeidskrachten binnen het Industriepark Paranam en de bredere waardeketen in de sector.

Om deze kloof te overbruggen, is een diepgaand inzicht nodig in de concrete trainingsbehoeften op verschillende niveaus binnen de doelgroepen.

Table 1 Aandeel bevolking onderwijs

Onderwijs categorie	Brokopondo	Para
Basisonderwijs	50%	40%
Voortgezet Onderwijs ((VOJ: LBGO/MULO))	30%	35%
Hoger Onderwijs (HBO/WO)	5%	10%
Geen formeel onderwijs	15%	15%
Toegang beroepsonderwijs	Zeer beperkt, incidentele vakgerichte trainingen	Matig beschikbaar, NATIN en PTC zijn bereikbaarder

De percentages geven een indicatie van het aandeel van de bevolking dat respectievelijk basisonderwijs, voortgezet onderwijs of hoger onderwijs heeft genoten als hoogste opleidingsniveau. De cijfers zijn gebaseerd op het Sectorrapport Bosbouwsector (2024) en het Statistisch Jaarboek 2019–2020 van ABS Suriname. Deze tonen dat in het district Brokopondo en Sipaliwini de toegang tot voortgezet en hoger onderwijs relatief laag is, en dat praktijkgerichte vakopleidingen nauwelijks beschikbaar zijn. Aanvullend veldonderzoek wordt aanbevolen om de opleidingsachtergrond per doelgroep verder te verfijnen.

Conclusie: Er zijn geen gestructureerde vakgerichte opleidingen gericht op houtbewerking, bosbeheer of NTFP-verwerking aanwezig in deze districten.

Toch zijn er voldoende instituten die een degelijke rol kunnen spelen voor de Bos bouwsector. Maar nog geen specifieke focus hebben op de sector. Deze zijn in de volgende tabel weergegeven

Skills Rapport - Hout- en NTFP-sector Para, Brokopondo (2025-2030)

Table 2 Bestaande onderwijs & opleidingsinstituten belangrijk voor de bosbouw sector

Instelling	Beschrijving	Locatie
LBO (Lager Beroepsonderwijs)	Technische scholen (incl. LTS)	Para & Brokopondo
LTS (Lagere Technische School)	Vak scholen gericht op mechanica, bouwkunde, elektrotechniek	Para
Highway Schoolcomplex	Potentiële training hub -	Para
NATIN	MBO technische opleidingen - richting Bosbeheer	Wanica & Paramaribo
SAO	Praktijktraining laag- en middenniveau	Paramaribo soms losse cursussen op locatie
SPWE	Ondernemerschap	Paramaribo soms losse cursussen op locatie
Jan Starke Opleidingscentrum	Trainingscentrum -	Para
Polytechnical college	Hoger beroeps - voedsel technologie	Paramaribo
ADEKUS	BSc/MSc opleidingen in bosbouw en natuurlijke hulpbronnen	Paramaribo

Het is duidelijk dat er opleidingsmogelijkheden zijn die kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van het bos als hulpbron. Echter, deze opleidingen zijn voornamelijk geconcentreerd in de hoofdstad Paramaribo en niet in de districten waar deze natuurlijke rijkdom daadwerkelijk aanwezig is. De huidige situatie rondom skills-ontwikkeling in de bosbouwsector van Suriname kent enkele belangrijke uitdagingen:

- Onderwijs en vakopleidingen: Hoewel er basis- en voortgezet onderwijs beschikbaar is, ontbreekt het aan gespecialiseerde beroepsopleidingen. De meeste beschikbare opleidingen en cursussen bevinden zich voornamelijk in Paramaribo, terwijl de districten waar de bosbouwsector actief is achterblijven.
- Technische vaardigheden: Er is een tekort aan expertise in machinale houtbewerking, onderhoud en kwaliteitscontrole, wat de sector belemmert.
- Soft skills: Ondernemerschap, marketing, financiën en leiderschapsvaardigheden zijn onderontwikkeld, wat de zakelijke kant van de sector zwakker maakt.
- Werkervaring: De sector heeft veel ongeschoolde arbeid en weinig ervaring met circulaire productontwikkeling en exportstandaarden.
- Training infrastructuur: Hoewel er trainingscentra zijn, zoals het Highway Schoolcomplex en het Jan Starke Centrum, zijn deze niet volledig toegespitst op de behoeften van de bosbouwsector
- Kortom, de beperkte spreiding van opleidingen buiten Paramaribo vormt een obstakel voor regionale ontwikkeling en sectorale groei. Het versterken van onderwijs en

vakopleidingen in de districten kan bijdragen aan een duurzamere en inclusievere bosbouwsector.

2. Vaardigheden gaps

Om het potentieel van het Industriepark Paranam te benutten, moeten de vaardigheden van lokale ondernemers en werknemers afgestemd worden op de eisen van een moderne, duurzame en concurrerende hout- en NTFP-sector. Deze sector vereist een combinatie van technische expertise, ondernemerschap, kwaliteitsnormen en innovatieve productontwikkeling. In deze paragraaf worden de specifieke trainingsbehoeften op verschillende niveaus in kaart gebracht, met bijzondere aandacht voor de praktijkgerichte behoeften van doelgroepen uit Para, Brokopondo en Sipaliwini

Hoewel er in Suriname enkele opleidingsinstituten actief zijn in technische en bosbouw gerelateerde domeinen, blijkt uit meerdere evaluaties dat er significante gaps bestaan tussen het huidige vaardigheidsniveau van de beroepsbevolking en de vereisten voor duurzame en hoogwaardige productie binnen de hout- en NTFP-sector. Deze gaps manifesteren zich zowel op technisch vlak (zoals machinaal onderhoud, kwaliteitscontrole, verwerkingstechnieken) als op institutioneel niveau (gebrek aan gestandaardiseerde curricula, certificeringstrajecten en aansluiting met de arbeidsmarkt).

2.1 Technische vaardigheden gaps Houtsector¹

2.1.1 Gaps in Duurzaam Bosbeheer en Houtkap

De houtsector van Suriname ondergaat een verschuiving van ruwe houtkap naar verwerking, productontwikkeling en export met hogere toegevoegde waarde. Om deze transformatie te ondersteunen, is een breed spectrum aan vaardigheden nodig dat momenteel grotendeels ontbreekt in de arbeidsmarkt van Para, Brokopondo en Sipaliwini.

Voor duurzaam beheer van de bosreserves in Suriname en om te voldoen aan FSC- of andere certificeringsnormen, zijn aanvullende vaardigheden vereist:

- Reduced Impact Logging (RIL): precisieplanning, minimaliseren van schade aan resterend bos, veilig kappen, en gebruik van GPS/kompas voor routeplanning.
- Bosinventarisatie en monitoring: vaardigheid in het opnemen van boomsoorten, metingen van diameter en hoogte, en het gebruik van SLMS/NFMS-systemen voor rapportage.
- Milieubewust transport en opslag: optimaal gebruik van machines (bijv. kabelsystemen i.p.v. conventionele skidders), en correcte opslag om kwaliteitsverlies te beperken.

¹ Sectorrapport Bosbouwsector (2024); FAO FRA Suriname (2020); REDD+ Final Evaluation (UNDP, 2020); CELOS; SBB; Gesprekken Vertegenwoordigers Houtsector ASFA en VSB

- Ketenbeheer en traceerbaarheid: van kap tot eindproduct, inclusief gebruik van barcodes en certificeringssoftware.

2.1.2 Technische Gaps in de Houtverwerking en Meubelproductie

De volgende cruciale vaardigheden en kennis zijn onvoldoende ontwikkeld of afwezig in bestaande opleidingen:

- Machinale houtbewerking
Bediening en afstelling van industriële machines zoals zaagtafels, lintzagen, freesmachines en CNC-gestuurde houtverwerkers.
- Houtdroging en kwaliteitscontrole
Inzicht in droogprocessen (solar en kamer), vochtmeting, het herkennen van houtfouten, en sorteren op basis van afnemersspecificaties.
- Verlijming en fineertechnieken
toepassing van moderne technieken voor triplex, multiplex, en gelamineerd hout, essentieel voor zowel constructie als meubelindustrie.
- Afwerking en oppervlaktebehandeling
Kennis van schuren, beitsen, vernissen en lakken volgens internationale standaarden.
- Meubelontwerp en ergonomie
basale designvaardigheden, meten en modelleren, inclusief gebruik van software zoals AutoCAD of SketchUp.
- Montage en assemblage
Praktisch inzicht in het samenstellen van houtproducten met correcte verbindingstechnieken en stabiliteitstoetsing.

2.1.3. Organisatorische en Institutionele Gaps

- Gebrek aan **gestandaardiseerde curricula** in technische opleidingen voor houtbewerking en duurzaam bosbeheer.
- Onvoldoende **stageplaatsen en praktijkkoppelingen** tussen scholen en houtbedrijven.
- Beperkte aanwezigheid van **trainers met praktijkervaring** in moderne productietechnieken en duurzaamheidsnormen.
- Geen geïntegreerde leertrajecten voor **ondernemerschap en productiebeheer** binnen de houtsector.

Deze hiaten vormen belangrijke belemmeringen voor de aansluiting tussen arbeidsmarkt en de beoogde industriële ontwikkeling in Paramaribo. Zonder gerichte investering in skills opbouw op bovenstaande domeinen zullen de economische en ecologische doelstellingen van de houtsector niet haalbaar zijn.

Table 3 Overzicht vaardigheden gaps houtsector

Sub thema	Behoefte	Waarom essentieel?
Duurzaam bosbeheer	RIL-technieken, FSC-normen, traceerbaarheid	Essentieel voor ecologische duurzaamheid en markttoegang.

Skills Rapport - Hout- en NTFP-sector Para, Brokopondo (2025-2030)

Basis technische skills	Machinaal zagen, drogen, assembleren	Kernvaardigheden voor productie en verwerking binnen Paranam Industriepark.
Houtafwerking	Schuren, lakken, vernissen	Noodzakelijk voor kwaliteitsproducten en hogere marktprijzen.
Fineertechnieken	Verlijmen, productie van multiplex, MDF, triplex	Vergroot productdiversiteit en exportmogelijkheden.
Meubelproductie & design	Ergonomie, designsoftware (bv. SketchUp, AutoCAD)	Stimuleert lokale creatie van eindproducten en werkgelegenheid.
Kwaliteitscontrole	Houtsortering, vochtmeting	Cruciaal voor leverbetrouwbaarheid en exportcertificering.
Machineonderhoud	Onderhoud van zagen, drogers, freesmachines	Minimaliseert productiestilstand en verhoogt efficiëntie.
Ketenbeheer	Logistiek, voorraadbeheer, registratie van oorsprong	Versterkt transparantie, controle en geloofwaardigheid bij internationale afnemers.

2.2. Technische vaardigheden gaps NTFP-sector

De sector van Non-Timber Forest Products (NTFP's) biedt in Suriname aanzienlijke kansen voor inkomensgeneratie, met name voor vrouwen in rurale gebieden en het binnenland. Toch ontbreekt het aan gestructureerde vaardigheden en ondersteuning om deze producten succesvol en schaalbaar op de markt te brengen. De huidige verwerkingsmethoden zijn vaak traditioneel en handmatig, zonder kwaliteitscontrole of productstandaarden. Dit belemmert zowel lokale consumptie als de toegang tot nationale en internationale markten.

2.2.1. Gaps in het verzamelen van NTFP's

- **Soortherkenning en duurzaam oogsten:** Veel verzamelaars hebben traditionele kennis over de juiste identificatie van soorten, hun ecologische functie, bloei- en vruchtcycli en duurzame oogstnormen. Voor de nieuwe generatie is het van belang dat deze informatie vastgelegd wordt om risico's op over-oogst en ecologische schade te vermijden
- **Voorraadmonitoring:** Systematische monitoring van oogstlocaties en regeneratiecapaciteit ontbreekt. Hierdoor ontbreekt grip op duurzaam beheer van wild groeiende soorten.
- **Logistiek en opslag:** Veel producten worden na de oogst onder suboptimale omstandigheden vervoerd en opgeslagen, wat leidt tot bederf en kwaliteitsverlies voordat verwerking begint.
- **Veiligheid en arbeidsomstandigheden:** Oogst gebeurt vaak onder moeilijke omstandigheden (lange afstanden, slangen, zware lasten). De traditionele kennis voor eerste hulp gaat verloren en vaak ontbreken tot basale veiligheidsmiddelen

2.2.2. Gaps verwerkingstechnieken en verpakking

Verwerkingstechnieken

- Er is een gebrek aan formele training in het professioneel persen van oliën (bijv. kokos-, Podosiri- en castorolie), het drogen van kruiden, en het conserveren van zaden en schors.
 - Hygiënische verwerking is beperkt door het ontbreken van kennis over voedselveiligheid en basale laboratoriumtechnieken.
- **Productontwikkeling:**
 - Er is onvoldoende kennis over het standaardiseren en verpakken van producten zoals kruidenthee, natuurlijke zeep, cosmetica en voedzame snacks.
 - Innovatie op basis van marktinzichten ontbreekt; producenten missen toegang tot trends, verpakkingstechnieken en gebruik van natuurlijke conserveringsmiddelen.
- **Certificering en exportgereedheid:**
 - Export is beperkt door het ontbreken van ISO-, en biologische certificering.
 - Kleine producenten hebben vaak geen toegang tot de kennis of middelen om een certificeringsproces te starten of voltooien.
- **Marketing en branding:**
 - Veel producten missen merkidentiteit, professionele labels en marketingstrategieën die aansluiten bij (inter)nationale consumententrends.
 - Er is nauwelijks kennis over storytelling, prijszetting of digitale verkoopkanalen.
- **Clustering en organisatievermogen:**
 - Vrouwen en jongeren produceren vaak individueel en missen coöperatieve structuren die collectieve productie, gezamenlijke marketing of gezamenlijke toegang tot machines mogelijk maken.
 - Er is behoefte aan training in coöperatiebeheer, financiële administratie en collectieve inkoop.

2.2.3. Institutionele en Organisatorische Gaps

- **Ontbreken van gestandaardiseerde curricula**

Er is geen nationaal erkend curriculum voor NTFP-verwerking. Bestaande lesprogramma's zijn versnipperd, verouderd of niet afgestemd op de huidige marktbehoeften van het te ontwikkelen Industriepark Paranam en exportmarkten.
- **Beperkte praktijkinfrastructuur**

De onderwijsinstituten en opleidingscentra missen moderne machines, demonstratielokalen en werkplaatsen waar cursisten praktijkervaring kunnen opdoen. Dit beperkt de effectiviteit van technische trainingen aanzienlijk.
- **Tekort aan gekwalificeerde trainers**

Er is een gebrek aan docenten en instructeurs met actuele kennis van NTFP-verwerking certificering en productontwikkeling. Ook ontbreekt het vaak aan didactische vaardigheden bij technisch personeel.

Skills Rapport - Hout- en NTFP-sector Para, Brokopondo (2025-2030)

- **Weinig geïntegreerde leertrajecten**
De aansluiting tussen opleiding, stage, en werk is zwak. Er bestaan geen duale leertrajecten waarin jongeren tegelijk kunnen leren en werken bij bedrijven NTFP-sector
- **Fragmentatie in beleid en coördinatie**
Er is geen centrale coördinatie tussen ministeries (zoals Onderwijs, Regionale Ontwikkeling, Arbeid), opleidingsinstituten en de private sector. Hierdoor ontbreekt een gezamenlijke skills strategie voor sectorontwikkeling.
- **Beperkte toegang tot financiering voor skills ontwikkeling**
Lokale opleidingsinitiatieven en kleine organisaties hebben moeite om fondsen aan te trekken voor training, apparatuur of lesmaterialen.
- **Onvoldoende monitoring en kwaliteitsbewaking**
Er is geen onafhankelijk systeem voor het bewaken van de kwaliteit van opleidingen, lesinhoud, trainers of infrastructuur, waardoor de leerresultaten sterk kunnen variëren.

Table 4 Vaardigheden gaps NTFP

Sub thema	Behoefte	Waarom essentieel?
Verzamelen van NTFP's	Soortherkenning, duurzame oogstmethoden	Voorkomt ecologische schade en uitputting van natuurlijke bronnen.
Oogstlogistiek	Opslag, transport, kwaliteitsbehoud	Behoudt productwaarde en voorkomt bederf.
Veiligheid bij oogst	EHBO, uitrusting, werkplanning	Verhoogt veiligheid en inzetbaarheid van verzamelaars.
Verwerkingstechnieken	Oliepersen, kruiden drogen, hygiënisch verpakken	Creëert verhandelbare, exportklare eindproducten.
Productontwikkeling	Cosmetica, voeding, natuurlijke zepen	Vergroot marktwaarde en stimuleert productinnovatie.
Certificering	HACCP, bio-labels, exportvereisten	Nodig voor toegang tot premium markten en duurzame labels.
Branding & marketing	Verhaal, verpakking, online verkoop	Zorgt voor herkenbaarheid, klantbinding en hogere marges.
Clustervorming	Coöperatievorming, gezamenlijke machines, administratie	Maakt schaalvoordelen mogelijk en versterkt marktpositie van vrouwen en jongeren.

3. Doelgroepen en Inschatting Participatie Skills-programma 2025 - 2027

Een effectieve skills-strategie voor de hout- en NTFP-sector vereist een duidelijke afbakening van de doelgroepen waarop opleidingen, trainingen en capaciteitsversterking zich richten. Binnen de context van het Industriepark Paranam is het van belang om in te spelen op de uiteenlopende leer- en ontwikkelbehoeften van zowel werkzoekenden, bestaande ondernemers als het onderwijzend kader. Deze groepen verschillen in achtergrond, opleidingsniveau en rol binnen de waardeketen, maar zijn elk cruciaal voor het welslagen van een duurzame industriële ontwikkeling in Para, Brokopondo. Ook Sipaliwini welke initieel niet is opgenomen in de sectoranalyse vormt hier wel een onderdeel van.

Table 5 Doelgroepen en interventies

Doelgroep	Profiel/ Kenmerken	Beoogde Interventies
Jonge werkzoekenden	Leeftijd 16–30 jaar, laag tot gemiddeld opleidingsniveau, beperkte werkervaring	- Korte praktijkgerichte opleidingen (houtbewerking, oogsttechnieken) - Stageplaatsen binnen Paranam
Lokale ondernemers	Micro- en kleine ondernemers in houtverwerking of NTFP-handel	- Training in ondernemerschap, prijsstelling, digitale verkoop - Productontwikkeling en branding
Vrouwen in NTFP-sector	Actief in verzamelen en verwerken van kruiden, zaden, oliën	- Clustering en coöperatievorming - Hygiëne, verpakking, HACCP-trainingen - Export klaar maken
Technisch kader	Toekomstige procesoperators, onderhoudsmedewerkers, magazijnbeheerders	- MBO-trajecten (NATIN, LBO) - Onderhoud machines, logistiek, kwaliteitscontrole
Docenten/ Trainers	Instructeurs op SAO, NATIN, LBO/LTS en lokale opleidingscentra	- Train-the-trainer-programma's - Bijscholing in moderne technieken en didactiek
Gemeenschapsverzamelaars	Inheemse en tribale bewoners actief in het verzamelen van NTFP's	- Oogstplanning, ecologische training, EHBO - Basale opslag, logistiek en veiligheid
Bedrijfsclusters Paranam	Ondernemers in het Industriepark met behoefte aan geschoolde krachten	- Partners in duale leertrajecten - Begeleiding bij opzet van leerwerkplaatsen

3.1 Inschatting Deelnemers Skills programma Hout- en NTFP-sector

Een succesvolle uitrol van skills ontwikkeling vereist inzicht in de potentiële instroom van deelnemers per district en doelgroep. Deze inschatting is gebaseerd op bevolkingsdata, opleidingsachtergrond, sectorale betrokkenheid en ervaring uit eerdere programma's zoals REDD+, SAO en NATIN. Het doel is om realistische verwachtingen te formuleren voor het aantal personen dat tussen 2025 en 2030 effectief zal deelnemen aan trainingen, opleidingen of leerwerktrajecten in de hout- en NTFP-sector. Hierbij wordt ook rekening gehouden met scenario's die variëren van conservatief tot optimistisch, afhankelijk van mobilisatiekracht, financieringsmogelijkheden en opleidingscapaciteit.

Het doel van de schattingen is om een realistische inschatting te maken van het aantal personen uit de districten **Para, Brokopondo en Sipaliwini** dat potentieel kan deelnemen aan de skills ontwikkelingstrajecten voor de hout- en NTFP-sector in het kader van het **Industriepark Paramaribo**.

De inschatting is dat bij goede uitvoeringen van skills traject van heden 2025 en tot het jaar 2030 tussen de 1200 en 4000 personen potentieel zullen deelnemen aan opleidingen en cursussen in de Hout en NTFP

3.1.1 Uitgangspunten behoefte per district

Op basis van documentatie: REDD+ programma en sector rapporten zijn percentages sectorale betrokkenheid per district ingeschat:

- **Brokopondo (15%):** sterke bosafhankelijkheid en relatief hoge participatie in houtkap en NTFP-verzameling
- **Para (12%):** meer sectorale diversiteit, maar groeiende rol van industriële houtverwerking nabij Paramaribo.
- **Sipaliwini (8%):** grote bosoppervlakte en traditionele afhankelijkheid van NTFP's, maar beperkte logistieke toegang tot opleidingen en markten

Deze schatting is gecombineerd met eerdere participatiecijfers uit rapportages van SAO- en SPWE en andere ervaring cijfers van organisaties actief in trainingen rurale gebieden. De deelnamegraad aan skills programma's zijn over het algemeen tussen de 30–35% en dit is gebaseerd bereikbaarheid, motivatie en opleidingscapaciteit in de regio.

Om onzekerheden te managen zijn drie scenario's uitgewerkt:

- **Realistisch scenario:** Gemiddeld bereik 35 %
- **Conservatief scenario:** Minimale deelname 15 % bij beperkte middelen/toegang
- **Optimistisch scenario:** goed bereik (mobilisatie + stimuleringsmaatregelen) 50%

Belangrijke Aannames

- Regionale hubs zoals het **Highway Schoolcomplex** (Para) en het **Jan Starke Opleidingscentrum** (Para) worden geactiveerd en uitgebreid.
- Transportondersteuning en beursprogramma's worden ontwikkeld, vooral voor gemeenschappen in Sipaliwini.

Skills Rapport - Hout- en NTFP-sector Para, Brokopondo (2025-2030)

- Er wordt actief samengewerkt met dorpsbesturen, bedrijvenclusters en NGO's voor werving en mobilisatie.

Deze methodologie biedt een onderbouwde en realistische raming van de verwachte instroom in het Skills Implementatieprogramma. Het vormt een basis voor planning, resource allocatie en monitoring tijdens de uitvoering van het programma.

Table 6 Scenario verwachte deelname opleidingen & trainingen 2025 - 2030

District	Totale bevolking (geschat)	% betrokken bij hout/NTFP	Potentiële doelgroep	Verwachting deelname scenario's		
				35%	15%	50%
Brokopondo	15909	15%	2386	835	358	1193
Para	24700	12%	2964	1037	445	1482
Sipaliwini	37065	8%	2965	1038	445	1483
Totaal			8316	2910	1247	4158

De inschatting van deelnemers toont aan dat er een aanzienlijk potentieel bestaat voor skills ontwikkeling in Para, Brokopondo en Sipaliwini. Bij realistische mobilisatie en partnerschappen kunnen tussen de 3.000 personen bereikt worden met praktijktrainingen en technische opleidingen. Dit aantal vertegenwoordigt meer dan 35% van de actieve doelgroep en vormt daarmee het fundament voor de ontwikkeling van een lokaal gekwalificeerd arbeidspotentieel.

Om dit potentieel te benutten, is een flexibele en gefaseerde aanpak vereist, waarbij opleidingscapaciteit, outreach-strategieën en financieringsmechanismen afgestemd worden op de specifieke context van elk district. Extra aandacht is nodig voor het betrekken van vrouwen, jongeren, ongeschoolden en inwoners van afgelegen dorpen, met als doel inclusie, economische participatie en duurzame sectorontwikkeling te realiseren.

4. High-Level Roadmap Trainingen (2025–2030)

4.1 Huidige ontwikkelingen

Er zijn nu lokale en internationale partnerschappen voor programma's die moeten bijdragen aan capaciteitsopbouw in Suriname. Onderstaande initiatieven zijn relevant voor planning, coördinatie en investering door o.a. de Nationale Ontwikkelingsbank (NOB).

- **De Stichting Bosbeheer en Bostoezicht (SBB)² is momenteel actief in een capaciteitsversterkingstraject in samenwerking met het Agence Française de Développement (AFD) en UNDP. Dit traject omvat:**
 - Versterking van het Surinaams Forest Inventory and Monitoring System (SFISS);
 - Trainingen in reduced impact logging (RIL), GIS en remote sensing;
 - Ontwikkeling van modules voor bosbeheer, vergunningverlening en certificering;
 - Verdieping van monitoringinstrumenten voor de bosbouwsector.

Het doel is om SBB gereed te maken voor de uitvoering van nationale en internationale duurzaamheidsverplichtingen en het versterken van toezichtcapaciteit.

- De Inter-American Development Bank (IDB)³ bereidt ondersteuning voor op het gebied van:
 - Technisch en beroepsonderwijs (TVET) in rurale gebieden;
 - Digitale leeromgevingen en innovatieve onderwijs hubs;
 - Skillskoppeling aan groeisectoren zoals bosbouw, bio-economie en circulaire productie;
- **UNDP – ASL II Programma⁴**

In het kader van het regionale Amazon Sustainable Landscapes (ASL) II programma, werkt UNDP gericht op versterking van Suriname's bio-economische en landschapsbenadering, met focus op gemeenschapsontwikkeling en bosbehoud. Belangrijke onderdelen zijn:

 - Capaciteitsopbouw voor duurzame productie en ondernemerschap in bosgemeenschappen;
 - Ondersteuning bij de vorming van coöperaties voor NTFP-verwerking;
 - Trainingen in agroforestry, oogstplanning en waardeketenontwikkeling;
 - Verbetering van toegang tot markten voor bosproducten via certificering en branding.

² SBB – AFD/UNDP REDD+ Post-implementatie (UNDP REDD+ Final Evaluation, 2020; SBB Project Updates, 2024)

³ IDB pre-appraisal documents, 2024

⁴ UNDP ASL II Suriname Country Programme, 2024)

Deze initiatieven sluiten aan bij de doelstellingen van skillsontwikkeling voor de hout- en NTFP-sector en bieden kansen voor samenwerking, synergie en co-investering door onder meer de Nationale Ontwikkelingsbank (NOB).

4.2 Noodzaak voor Afstemming en Structurering

Door de gelijktijdige aanwezigheid van deze programma's ontstaat een unieke kans voor synergie, maar ook een risico op fragmentatie. Het is cruciaal dat:

- Een nationale coördinatiestructuur wordt opgezet voor skillsontwikkeling in de hout- en NTFP-sector;
- Curricula, monitoring, certificering en financiering worden geharmoniseerd;
- De Nationale Ontwikkelingsbank (NOB) wordt betrokken als kernactor in implementatie, financiering en businesscoaching.

Deze gestructureerde aanpak versterkt niet alleen de effectiviteit van de afzonderlijke trajecten, maar borgt ook de aansluiting met de industriële groeistrategie van Suriname richting 2030. De implementatie van een doeltreffend skills programma vraagt om een gefaseerde aanpak. Onderstaande roadmap biedt een overzicht van de belangrijkste actiestappen en prioriteiten per periode, met als doel het opbouwen van een sterk en veerkrachtig opleidingssysteem voor de hout- en NTFP-sector, in lijn met de ontwikkeling van het Industriepark Paramaribo.

Table 7 Skills structurerings Roadmap

Fase	Periode	Focus
1. Fundament leggen	2025	- Finaliseren van curricula - Stakeholderoverleg (MINOWC, NOB, SBB, SAO, NATIN) - Koppeling met ASL/REDD+ opleidingsprioriteiten - Opstart korte cursussen
2. Capaciteit opbouwen	2025–2027	- Train-the-trainer programma's i.s.m. CELOS Tropenbos, internationale experts - Opstart modules voor houtbewerking, NTFP-verwerking, agroforestry - Samenwerking met ASL en IDB voor equipment en digitale leertools) - Opstart modules houtbewerking & NTFP - Inrichting opleidingscentra
3. Opschaling & uitvoering	2027–2029	- Gefaseerde uitrol trainingen & MBO trajecten - Leerwerkplaatsen bij bedrijven - Introductie kwaliteitscontrole & certificering
4. Verduurzaming	2029–2030	- Erkenning opleidingen via MINOWC - Evaluatie en bijsturing - Structurele inbedding in lokale onderwijsinstellingen

5. Conclusies en Aanbevelingen

Conclusies

economisch te versterken, maar ook sociaal te transformeren. De analyse van dit rapport toont aan dat er een grote bereidheid en behoefte bestaat onder jongeren, vrouwen, ondernemers en gemeenschappen in Para, Brokopondo en Sipaliwini om te investeren in hun eigen ontwikkeling. Wat ontbreekt zijn de juiste structuren, verbindingen en ondersteuning om hun potentieel ten volle te benutten.

De huidige onderwijsstructuur sluit onvoldoende aan op de realiteit van deze gemeenschappen. Toch bestaat er een sterk netwerk van opleidingsinstituten, organisaties en internationale partners die – mits goed gecoördineerd – de motor kunnen worden van een inclusieve en veerkrachtige sector. De skills- gap is niet alleen een technische uitdaging, maar ook een kans om waardigheid, trots en perspectief terug te brengen naar gemeenschappen die leven van het bos.

Om deze kans waar te maken, is het noodzakelijk dat publieke en private partners, waaronder de Nationale Ontwikkelingsbank, zich gezamenlijk inzetten voor een structureel en samenhangend skills-programma dat werkt voor de bewoners van het gebied, de ondernemers én de markt.

Aanbevelingen voor de Nationale Ontwikkelingsbank (NOB)

1. Opzetten van een Skills Development Fonds

- Financier korte praktijkopleidingen, leerwerktrajecten en train-the-trainerprogramma's.
- Geef prioriteit aan clusters met aantoonbare marktvraag in Paramaribo en omliggende districten.

2. Financiële ondersteuning voor ondernemersbevordering

- Combineer skillsprogramma's met toegang tot microfinanciering, inclusief startkapitaal, equipmentleasing of werkkapitaal.
- Ontwikkel pakketten (training + coaching + krediet) voor hout- en NTFP-ondernemers.

3. Inzet van businesscoaches en change agents

- Plaats NOB-coaches lokaal om ondernemers te begeleiden bij prijszetting, business planning en marktoegang.
- Stimuleer het linken kleine bedrijven aan grotere opkopers
- Gebruik de ontwikkeling van het Paramaribo Industriepark als demonstratiegebied voor deze aanpak

4. Ondersteuning van certificering en exportkoppeling

- Faciliteer voorfinanciering van certificeringstrajecten (FSC, HACCP, bio) voor MKB's in de hout- en NTFP-keten.
- Werk samen met exportbevorderings instanties en coöperaties.

5. Partnerschap bij uitvoering Skills Roadmap

- Positioneer NOB als kernpartner in de uitvoering van de trainingsroadmap (2025–2030).
- Sluit aan bij bestaande initiatieven van SAO, NATIN, SPWE, CELOS en private opleiders.

6. Stimulering van vrouwen en jeugdparticipatie

- Ontwerp speciale financieringsprogramma's voor vrouwenclusters in NTFP-productie en jongeren in meubelproductie.
- Maak ruimte voor sociaal investeren met meetbare impactindicatoren (inclusie, SDG-bijdrage, werkgelegenheid).

Bronnenlijst

1. REDD+ Final Evaluation Suriname – UNDP, 2020
2. Forest Reference Emission Level (FREL) Suriname – 2021
3. Global Forest Resources Assessment – FAO, 2020
4. Sectorrapport Bosbouwsector – Suriname, versie 2024
5. Statistisch Jaarboek Suriname – Algemeen Bureau voor de Statistiek, 2019–2020
6. CELOS Strategic Note – 2023
7. SBB Project Updates – 2024
8. UNDP ASL II Country Programme – Suriname, 2024
9. IDB Pre-Appraisal Documents – Inter-American Development Bank, 2024
10. SAO en NATIN opleidingsstatistieken en evaluaties
11. ABIC Consultancy – Field assessments en project ervaringen in Para, Brokopondo, Sipaliwini (2023–2025)
12. SAMAP evaluatie rapport
13. Gesprekken met Vertegenwoordiger SAO, SBB, lokale ondernemers, vrouwen organisatie Brokopondo (2024–2025)
14. Ondernemers Hout sector: Anne- Greet Dilweg (Randoe NV , Wedika Hanoeman (Greenheart NV, Benito Chin Ten Fung (CPF)